

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут економіки

(інститут)

Факультет менеджменту

(факультет)

Кафедра економічної теорії та міжнародних економічних відносин

(повна назва)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

ступеня вищої освіти магістра

(бакалавра, магістра)

здобувача Чергика М. В.

(ПІБ)

академічної групи 292м-24-1

(шифр)

спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»

(офіційна назва)

на тему: «Вплив штучного інтелекту на міжнародні ринки праці: загрози

та можливості»

(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Смєсова В.Л.			
розділів:				
1.	Смєсова В.Л.			
2.	Смєсова В.Л.			
3.	Смєсова В.Л.			
Рецензент	Іванова М.І.			
Нормоконтролер	Геращенко С.О.			

Дніпро
2025

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 116 сторінок, 7 рисунків, 37 таблиць, 56 джерел літератури, 3 додатки.

У кваліфікаційній роботі досліджено основні виклики і можливості, які надає AI ринку праці; охарактеризовано головні канали впливу AI на міжнародний ринок праці; обґрунтовано глобальні тенденції використання AI в економічних процесах; проаналізовано переваги і загрози впровадження штучного інтелекту для глобальної робочої сили; здійснено оцінку потенційних змін на ринку праці унаслідок впливу AI на професійну діяльність; обґрунтовано методи регулювання AI у глобальному економічному середовищі; запропоновано шляхи адаптації міжнародного ринку праці до впровадження AI в економічну діяльність; розроблено сценарії впливу AI на економіку України.

Об'єкт дослідження: економічні відносини на ринку праці, що формуються в умовах технологічних змін.

Предмет дослідження: трансформація міжнародного ринку праці під впливом технологій штучного інтелекту.

Мета кваліфікаційної роботи: обґрунтування основних тенденцій і напрямів розвитку цифровізації світового ринку товарів та послуг, розробка рекомендацій для виходу країн на світові ринки товарів та послуг в умовах цифрових змін.

Положення, що захищаються: основні шляхи адаптації міжнародного ринку праці до впровадження AI в економічну діяльність, напрями економічної політики держави в сфері регулювання проблем і викликів, що породжує штучний інтелект.

Результати, отримані у кваліфікаційній роботі, можуть бути використані при розробці державної політики у сфері зайнятості, науково-технічного та інноваційного розвитку, в умовах широкого впровадження технологій штучного інтелекту, а також у державних програмах перекваліфікації працівників.

Сфера застосування кваліфікаційної роботи: міжнародні економічні відносини, економічна політика.

Висновки, пропозиції щодо розвитку об'єкта дослідження: узагальнено теоретичні та методичні підходи до визначення основних викликів і можливостей, які надає штучний інтелект ринку праці; розроблено шляхи адаптації міжнародного ринку праці до впровадження AI в економічну діяльність.

Методи дослідження: наукова абстракція; аналіз і синтез; індукція та дедукція; групування; статистичний.

Ключові слова: ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ, МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ПРАЦІ, ЗАЙНЯТІСТЬ, АВТОМАТИЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА, БЕЗРОБІТТЯ, ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК, ІННОВАЦІЇ, ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

SUMMARY

Explanatory note: 116 pages, 7 figures, 37 tables, 56 sources of literature, 3 appendices. *The qualification work examines* the main challenges and opportunities that AI provides to the labor market; characterizes the main channels of AI's influence on the international labor market; substantiates global trends in the use of AI in economic processes; analyzes the benefits and threats of implementing artificial intelligence for the global workforce; assesses potential changes in the labor market due to the impact of AI on professional activity; substantiates methods for regulating AI in the global economic environment; proposes ways to adapt the international labor market to the introduction of AI into economic activity; develops scenarios of the impact of AI on the economy of Ukraine.

Object of study: economic relations in the labor market that are formed in the context of technological change.

Subject of research: transformation of the international labor market under the influence of artificial intelligence technologies.

The aim of the qualification work: to substantiate the main trends and directions of development of the digitalization of the world market of goods and services, to develop recommendations for countries to enter the world markets of goods and services in the context of digital changes.

Protected Claims: The provisions that are defended: the main ways of adapting the international labor market to the introduction of AI into economic activity, the directions of the state's economic policy in the field of regulating the problems and challenges that artificial intelligence generates.

The results obtained in the qualification work can be used in the development of state policy in the field of employment, scientific, technical and innovative development, in the context of the widespread introduction of artificial intelligence technologies, as well as in state programs for the retraining of employees.

Scope of the qualification work: international economic relations, economic policy.

Conclusions and proposals for the development of the research object: theoretical and methodological approaches to determining the main challenges and opportunities provided by artificial intelligence in the labor market are summarized; ways of adapting the international labor market to the introduction of AI into economic activity are developed.

Research methods: scientific abstraction; analysis and synthesis; induction and deduction; grouping; statistical.

Keywords: ARTIFICIAL INTELLIGENCE, INTERNATIONAL LABOR MARKET, EMPLOYMENT, AUTOMATION OF PRODUCTION, UNEMPLOYMENT, TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT, INNOVATIONS, INNOVATIVE DEVELOPMENT

ЗМІСТ

ЗМІСТ	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ПРАЦІ.....	8
1.1. Штучний інтелект: основні виклики і можливості для ринку праці.	8
1.2. Ключові канали впливу AI на міжнародний ринок праці.....	17
РОЗДІЛ 2. ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ПРАЦІ ПІД ВПЛИВОМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	31
2.1. Глобальні тенденції використання AI в економічних процесах	31
2.2. Переваги і загрози впровадження штучного інтелекту для глобальної робочої сили.....	40
2.3. Оцінювання потенційних змін на ринку праці унаслідок впливу AI на професійну діяльність.....	49
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО АДАПТАЦІЇ ЕКОНОМІК КРАЇН СВІТУ ДО ВПЛИВУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	57
3.1. Регулювання AI у глобальному економічному середовищі	57
3.2. Шляхи адаптації міжнародного ринку праці до впровадження AI в економічну діяльність.....	66
3.3. Моделювання сценаріїв впливу AI на економіку України.....	78
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	9296
ДОДАТКИ.....	104

ВСТУП

Штучний інтелект (AI) сьогодні кардинально змінює світову економіку та суспільство, по-новому формуючи міжнародний ринок праці. Стрімкий розвиток машинного навчання, алгоритмів прогнозування, нейронних мереж, інтелектуальної аналітики, комп'ютерного зору та обробки природної мови дає змогу автоматизувати виробничі процеси, покращувати управлінські рішення і підвищувати продуктивність праці. Але разом з цим виникають серйозні проблеми: під загрозою опиняються традиційні форми зайнятості, змінюється професійна структура, з'являються нові вимоги до навичок працівників. Провідні аналітичні центри порівнюють вплив AI на ринок праці з найпотужнішими промисловими революціями минулого, але підкреслюють, що зараз все відбувається набагато швидше і охоплює практично всі сфери економіки. Ця тема особливо актуальна через швидке поширення AI, який впливає і на прості робочі процеси, і на складні інтелектуальні завдання, а сучасні інституції ринку праці не встигають швидко реагувати на технологічні зміни. Для України, яка потребує модернізації економіки та відновлення після кризи, ці питання стоять особливо гостро.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування основних загроз та можливостей використання штучного інтелекту для ринку праці, розробка шляхів адаптації міжнародного ринку праці до впровадження AI в економічну діяльність.

Завдання кваліфікаційної роботи[^]

- розкрити основні виклики і можливості, які надає AI ринку праці;
- охарактеризувати головні канали впливу AI на міжнародний ринок праці;
- обґрунтувати глобальні тенденції використання AI в економічних процесах;
- проаналізувати переваги і загрози впровадження штучного інтелекту для глобальної робочої сили;
- оцінити потенційні зміни на ринку праці унаслідок впливу AI на професійну діяльність;

- обґрунтувати методи регулювання AI у глобальному економічному середовищі;

-запропонувати шляхи адаптації міжнародного ринку праці до впровадження AI в економічну діяльність;

- розробити сценарії впливу AI на економіку України.

Об'єктом дослідження є економічні відносини на ринку праці, що формуються в умовах технологічних змін.

Предмет дослідження – трансформація міжнародного ринку праці під впливом технологій штучного інтелекту.

У роботі застосовані *загальнонаукові та спеціальні методи дослідження*: наукової абстракції – при дослідженні визначень поняття «штучний інтелект», індукції та дедукції – при виявленні основних викликів та можливостей впровадження штучного інтелекту для ринку праці; аналіз і синтез – при обґрунтуванні основних каналів впливу штучного інтелекту на міжнародний ринок праці; порівняння – для порівняння впливу штучного інтелекту на окремі галузі економіки, професійні групи працівників, країни світу; статистичний – при аналізі рівня впровадження штучного інтелекту країнами світу.

Теоретичне значення кваліфікаційної роботи полягає у систематизації сучасних наукових підходів щодо сутності та ролі штучного інтелекту у сучасній економіці країн світу, основних каналів його впливу на міжнародний ринок праці, виявленні основних викликів, що створює штучний інтелект для зайнятості, а також можливостей, які штучний інтелект відкриває для учасників світового ринку праці.

Практична цінність роботи. Отримані результати можна використовувати для формування державної політики у сфері зайнятості, освіти, науково-технічного та інноваційного розвитку в умовах широкого впровадження технологій штучного інтелекту. Запропоновані рекомендації можуть стати основою для державних програм перекваліфікації працівників, модернізації освітніх стандартів відповідно до потреб цифрової економіки, вдосконалення

механізмів соціального захисту працівників, а також для планування стратегій управління персоналом у бізнесі в умовах цифрової трансформації.

Наукова новизна дослідження – розробка основних шляхів адаптації міжнародного ринку праці до впровадження AI в економічну діяльність, напрямів економічної політики держави в сфері регулювання проблем і викликів, що породжує штучний інтелект, формування інституціональних умов для розвитку нових сегментів зайнятості.

Результати кваліфікаційної роботи було апробовано при написанні фахової статті «Економічна інтеграція європейських країн та її вплив на позицію ЄС на світовому товарному ринку» у журналі «Економічний вісник Дніпровської політехніки».

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, бази даних і звіти міжнародних організацій, дані Державної служби статистики України, нормативно-правові акти України та інших країн світу, матеріали науково-практичних конференцій, результати досліджень експертів, економічні огляди ринку праці тощо.

За структурою робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. У кваліфікаційній роботі 7 рисунків, 37 таблиць, 56 використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 116 сторінок, з яких 92 сторінки основного матеріалу.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження трансформаційних процесів на міжнародному ринку праці під впливом розвитку AI засвідчило, що зміни, які відбуваються, охоплюють майже всі рівні економічної діяльності та мають системний характер. Штучний інтелект сьогодні виступає не просто технологічною інновацією чи черговим етапом автоматизації, а чинником, що змінює сутність трудових відносин, структуру зайнятості та логіку створення економічної цінності. Він одночасно формує низку ризиків – від посилення нерівності – до витіснення працівників зі сфер із високою повторюваністю функцій. AI створює нові можливості для підвищення ефективності, появи нових професій та поліпшення умов праці. Такий двоїстий вплив потребує політики держави, яка поєднуватиме механізми соціального захисту з активним стимулюванням інновацій та підтримкою адаптаційних процесів на ринку праці.

Дослідження тенденцій на міжнародному ринку праці засвідчило, що обсяг вкладень у технології AI зростає надзвичайно швидкими темпами. Найвищі інвестиційні та технологічні потоки спостерігаються у США, КНР та країнах Європейського Союзу. Корпоративні стратегії використання AI охоплюють практично всі основні галузі економіки – фінансову, технологічну, телекомунікаційну, промислову, торговельну та ін. Водночас рівень технологічної зрілості істотно різниться залежно від галузі, географічного регіону та масштабу бізнесу, що створює ризик поглиблення цифрового розриву між інноваційними та традиційними секторами економіки.

Вивчення переваг та загроз для працівників показало неоднозначний характер впливу AI, який залежить від рівня кваліфікації, типу виконуваних завдань та здатності до професійної адаптації. Професії, що потребують високої творчості, складної інтелектуальної роботи, емоційної взаємодії або спеціалізованих технічних навичок, отримують значний позитивний ефект у вигляді підвищення продуктивності та розширення можливостей кар'єрного розвитку. Сфери з високою часткою рутинних когнітивних та фізичних функцій належать до найбільш уразливих категорій.

Прогнозні оцінки провідних світових дослідницьких організацій свідчать, що до 2030 року може бути втрачено від величезна кількість робочих місць залежно від інтенсивності процесів автоматизації. Водночас очікується формування нових професій, що зумовлює значний перерозподіл структури зайнятості у глобальному масштабі. При цьому скорочення найімовірніше відбудеться у таких галузях як транспорт, логістика, обробна промисловість та фінансові послуги, тоді як розширення очікується у сферах цифрових технологій, охорони здоров'я, наукової діяльності та освіти. Географічна нерівномірність цих змін свідчить, що держави з високою цифровою готовністю та ефективними соціальними інститутами мають суттєві переваги в адаптації до нового технологічного укладу.

Аналіз регуляторних моделей застосування AI у країнах продемонстрував значну різноманітність підходів: підходу Європейського Союзу, ліберальної моделі Сполучених Штатів, централізованого підходу Китайської Народної Республіки. Ефективна адаптація ринку праці до нових технологічних реалій потребує політики, що поєднує оновлення освітніх програм відповідно до вимог цифрової економіки, масштабні програми перекваліфікації працівників, модернізацію системи соціального захисту для підтримки працівників під час професійних переходів, стимулювання інноваційного підприємництва та вдосконалення трудового законодавства, яке має враховувати нові формати роботи, зокрема віддалені та платформні моделі зайнятості.

Оцінка сценаріїв впливу штучного інтелекту на українську економіку підтвердила, що траєкторія розвитку країни залежить від швидкості та рішучості у впровадженні структурних та інституційних реформ. У разі реалізації оптимістичного сценарію, орієнтованого на значні інвестиції у людський капітал, модернізацію цифрової інфраструктури, активну підтримку інновацій та ефективне залучення міжнародної допомоги, Україна може отримати нові робочі місця у технологічному секторі, підвищення рівня оплати праці та зміцнення позицій як європейського IT-центру. Песимістичний сценарій натомість передбачає зростання безробіття, посилення дисбалансів між різними регіонами

країни, втрату значної частини потенційних вигід від цифрової трансформації. Реалізація нейтрального сценарію потребує ухвалення національної стратегії адаптації до впливу AI, збільшення інвестицій у сферу освіти, цифрової інфраструктури та системи соціального захисту, а також інтеграції України до європейського цифрового простору.

ВІДГУК

наукового керівника на кваліфікаційну роботу за другим (магістерським) рівнем вищої освіти здобувача гр. 292м-24-1 спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» Чергика Максима Володимировича на тему: «Вплив штучного інтелекту на міжнародні ринки праці: загрози та можливості»»

Кваліфікаційна робота викладена на 96 сторінках, містить 14 таблиць та 11 рисунків. Список використаних джерел налічує 80 найменувань, що свідчить про достатній рівень опрацювання наукових публікацій, аналітичних матеріалів та статистичних джерел.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування основних загроз і можливостей використання штучного інтелекту для ринку праці, а також розробка шляхів адаптації міжнародного ринку праці до впровадження AI в економічну діяльність. Об'єктом дослідження є економічні відносини на ринку праці, що формуються в умовах технологічних змін, а предметом – трансформація міжнародного ринку праці під впливом технологій штучного інтелекту.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи зумовлена стрімким розвитком технологій штучного інтелекту та їх активним впровадженням у всі сфери економічної діяльності, що призводить до глибоких структурних змін на міжнародних ринках праці. Автоматизація, цифровізація та використання AI змінюють характер зайнятості, професійну структуру робочої сили, вимоги до навичок працівників і механізми соціального захисту, що потребує науково обґрунтованих підходів до регулювання цих процесів на глобальному рівні.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи здобувачем послідовно вирішено поставлені завдання, зокрема розкрито основні виклики й можливості, які надає штучний інтелект ринку праці, охарактеризовано ключові канали його впливу на міжнародний ринок праці, обґрунтовано глобальні тенденції використання AI в економічних процесах. Проаналізовано переваги та загрози впровадження штучного інтелекту для глобальної робочої сили, оцінено потенційні зміни у професійній діяльності та структурі зайнятості. Значну увагу приділено методам регулювання AI у глобальному економічному середовищі, а також запропоновано шляхи адаптації міжнародного ринку праці до впровадження AI та розроблено сценарії впливу штучного інтелекту на економіку України.

Практична цінність кваліфікаційної роботи полягає в можливості використання отриманих результатів для формування державної політики у сфері зайнятості, освіти, науково-технічного та інноваційного розвитку в умовах широкого впровадження технологій штучного інтелекту. Запропоновані рекомендації можуть бути використані при розробці програм перекваліфікації працівників, модернізації освітніх стандартів відповідно до потреб цифрової економіки, удосконаленні механізмів соціального захисту та плануванні стратегій управління персоналом у бізнесі.

Кваліфікаційна робота виконана самостійно та у встановлені терміни. Здобувач продемонстрував уміння працювати з науковими джерелами, статистичними даними та аналітичними звітами міжнародних організацій, застосовувати методи аналізу, узагальнення й графічного представлення результатів дослідження.

Мету кваліфікаційної роботи досягнуто, поставлені завдання виконано у повному обсязі. Оформлення пояснювальної записки та ілюстративного матеріалу загалом відповідає вимогам НТУ ДП «Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу», однак окремі джерела у списку літератури потребують уточнення відповідно до вимог ДСТУ 2015.

Вирішені у кваліфікаційній роботі завдання відповідають вимогам до компетентностей фахівця освітнього рівня «магістр».

Кваліфікаційна робота заслуговує оцінки «добре», а її автору, Чергику Максиму Володимировичу, може бути присвоєна кваліфікація «магістр з міжнародних економічних відносин» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Керівник кваліфікаційної роботи
д.е.н., професор, завідувач кафедри
економічної теорії та
міжнародних економічних відносин

Вікторія СМЕСОВА

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу
здобувачки ступеня магістра НТУ «Дніпровська політехніка»
гр. 292м-24-1 Чергика Максима Володимировича
на тему: «Вплив штучного інтелекту на міжнародні ринки праці: загрози
та можливості»

У першому розділі кваліфікаційної роботи досліджено теоретичні підходи до аналізу впливу штучного інтелекту на міжнародні ринки праці. Розкрито сутність і основні напрями розвитку технологій AI, охарактеризовано ключові канали їх впливу на зайнятість, структуру професій та вимоги до робочої сили. Обґрунтовано глобальні тенденції використання штучного інтелекту в економічних процесах і їх значення для трансформації світового ринку праці.

Другий розділ кваліфікаційної роботи присвячено аналізу загроз і можливостей впровадження штучного інтелекту для глобальної робочої сили. У роботі здійснено оцінку потенційних змін на міжнародних ринках праці внаслідок автоматизації та цифровізації, проаналізовано ризики витіснення працівників, посилення соціально-економічної нерівності, а також можливості створення нових робочих місць і підвищення продуктивності праці. Отримані результати свідчать про комплексний характер впливу AI на соціально-трудова відносини у світовій економіці.

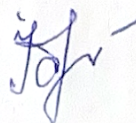
Третій розділ кваліфікаційної роботи присвячено обґрунтуванню шляхів адаптації міжнародного ринку праці до впровадження штучного інтелекту. Розглянуто методи регулювання використання AI у глобальному економічному середовищі, запропоновано практичні рекомендації щодо державної політики у сфері зайнятості, освіти та розвитку людського капіталу. Окрему увагу приділено розробці сценаріїв впливу штучного інтелекту на економіку України в умовах цифрової трансформації.

У цілому кваліфікаційна робота Чергика М. В. виконана на належному науково-методичному рівні, відзначається логічною структурою, послідовністю викладу матеріалу, обґрунтованістю висновків та відповідністю поставленій меті й завданням дослідження.

Робота відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних робіт за другим (магістерським) рівнем вищої освіти, та може бути допущена до захисту.

Рецензент:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
НТУ «Дніпровська політехніка»

Марина Іванова